

Н. А. Беседа, Н. Л. Бабич

РОЛЬ И МЕСТО ЗДОРОВЬЕСБЕРЕГАЮЩИХ ТЕХНОЛОГИЙ В ОПТИМИЗАЦИИ ФИЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВИТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ СОВРЕМЕННОЙ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ШКОЛЫ.

В статье доказана актуальность проблемы здоровьесбережения подрастающего поколения в Украине. Обоснована целесообразность внедрения здоровьесберегающих технологий в учебно-воспитательный процесс общеобразовательной школы. Выделен ряд социально-психологических факторов, которые приводят к потере здоровья среди детей и подростков. Осуществлен анализ научных подходов к определению понятия «здоровьесберегающие технологии» и уточнена его содержательная сущность и структура. Авторами разработаны рекомендации для учителей по оптимизации физкультурно-оздоровительной деятельности учащихся на основе применения здоровьесберегающих технологий.

Ключевые слова: здоровьесберегающие технологии, здоровье, педагогические технологии, физкультурно-оздоровительная деятельность.

N. A. Beseda, N. L. Babich

ROLE AND PLACE OF HEALTH-SAVING TECHNOLOGIES IN THE OPTIMISATION OF FITNESS AND HEALTH RECREATION ACTIVITY OF PUPILS IN MODERN SECONDARY SCHOOL

The role and place of health-saving technologies in optimization of fitness and health recreation activity of schoolchildren in modern secondary school are demonstrated. In article the relevance of health care problems of young people in Ukraine is proved. The expediency of introducing health care technologies in educational process in secondary school is defined. A number of social and psychological factors that lead to loss of health among children and adolescents are determined. The analysis of scientific approaches to the definition of the method of health-saving technologies is given; its semantic nature and structure are specified. In the article different scientific studies of domestic and foreign researchers who described such concepts as "health", "health care", "educational technology" are presented. Classification of health-saving technologies, as well as psychological and educational foundations of health care of students are presented. Analysis of effective approaches to improving the quality of health care in educational process at school is given. The authors developed recommendations for teachers in relation of optimization fitness and health recreation activity of schoolchildren on the basis of application the technology of health care.

Keywords: health-saving technologies, health, pedagogical technologies, fitness and health recreation activity.

Подано до редакції 05.02.2014

УДК: 167.1

О. В. Бойченко

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН» НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

У статті аналізується сутність процесу підготовки майбутніх учителів фізико-математичних дисциплін, обґрунтовується думка про те, що процес удосконалення підготовки майбутніх вчителів може бути ефективним, якщо у процесі їхнього навчання застосувати активні методи, що сприятимуть формуванню їхніх професійних знань, умінь, навичок і будуть спрямовувати майбутніх фахівців на творчу самореалізацію в майбутній професійній діяльності. Здійснений аналіз наукової літератури дозволив виявити різні підходи до визначення понять «підготовка» та «професійна підготовка», з'ясувати зміст професійної освіти та виділити основні принципи системи професійної підготовки майбутніх учителів фізико-математичних дисциплін.

Ключові слова: підготовка, професійна підготовка, майбутні вчителі фізико-математичних дисциплін.

Постановка проблеми у загальному вигляді. На сучасному етапі модернізації системи вищої освіти України у XXI столітті в умовах глобальних мінливих політичних, економічних, соціальних процесів одним із ключових завдань є забезпечення якості підготовки майбутніх учителів як на національному, так і на міжнародному рівнях. Створення європейського освітнього простору та інтеграції України до європейської спільноти, приєднання вітчизняної системи вищої освіти до Болонської декларації, реалізації ключових засад Болонського процесу вимагає реформування

вищої школи, в основу якої покладено модернізацію професійної підготовки майбутнього вчителя [5].

Особистість учителя, його професійна компетентність, соціальна зрілість, духовне багатство на сьогодні виявляються найбільш значущими показниками забезпечення ефективності процесу навчання. Якість професійної підготовки майбутнього педагога є основним критерієм стану і результативності діяльності національної системи освіти.

Перед вищим навчальним закладом постає завдання організувати навчання в такий спосіб, щоб забезпе-

чувалися всебічний розвиток особистості майбутнього фахівця, формування у студента професійних та соціально-особистісних якостей, які б дозволили йому повністю реалізувати свій інтелектуальний потенціал. Професійна діяльність учителя характеризується досить високим рівнем складності, напруженості та інтенсивними міжособистісними відносинами. Йому доводиться здійснювати як заздалегідь заплановані і цілеспрямовано організовані навчальні й виховні заходи, так і часто приймати педагогічні рішення в непередбачуваних ситуаціях взаємодії зі студентами. Якісно новий рівень професійної підготовки готує майбутнього вчителя до такої організації навчально-виховного процесу, під час якої студент набуває професійних якостей. Питання підвищення якості професійної підготовки вчителя фізико-математичних дисциплін було і залишається предметом уваги багатьох вчених.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. У сучасних психолого-педагогічних дослідженнях приділяється увага професійній підготовці майбутнього вчителя (А. Алексюк, С. Гончаренко, М. Євтух та ін.), також оптимізації методів і прийомів професійної підготовки майбутніх учителів розглядали (М. Поташник, Т. Яценко та ін.) [3]. Аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження свідчить, що незважаючи на вагомий результат багатьох наукових досліджень, поза увагою дослідників залишається питання професійної підготовки майбутніх учителів фізико-математичних дисциплін.

Удосконалення національної системи освіти в Україні передбачає новий підхід до педагогічної підготовки майбутніх учителів фізико-математичних дисциплін, здатних до розвитку логічного мислення, виховання й навчання та педагогічної діяльності загалом.

Педагогічні працівники мають стати основною силою відродження та створення якісно нової національної системи освіти. У зв'язку з цим, головна увага має бути зосереджена на підготовці нового покоління педагогічних працівників, підвищенні загальної культури, професійної кваліфікації та соціального статусу педагога. У законі України «Про вищу освіту» розглядається основна функція системи вищої освіти – «відтворення й передання новим поколінням досвіду минулої та сучасної культури, підготовка їх до подальшої діяльності, формування в молоді на гуманістичних засадах світоглядних принципів». Ефективність роботи вищих навчальних закладів залежить не лише від програм навчання і виховання, а й і від особистості педагога, його взаємин зі студентами [5].

Формулювання цілей статті. Метою статті є аналіз стану підготовки майбутніх учителів фізико-математичних дисциплін.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблему професійно-педагогічної підготовки й формування особистості сучасного вчителя досліджували О. Абдуліна, І. Богданова, А. Богуш, О. Дубасенюк, В. Журавльов, Е. Карпова, З. Курдянд, А. Линенко, Т. Осипова, Р. Хмельюк, О. Цокур та ін. Основними напрямками підго-

товки майбутнього вчителя ними визначається комплекс методологічних, педагогічних, методичних проблем, які ставляться і розв'язуються через залучення студентів вищої школи до практичної педагогічної діяльності, спрямованої на підвищення рівня їхнього професіоналізму.

Професійна підготовленість допомагає вчителю в нестандартних ситуаціях приймати рішення, оволодіти педагогічним мисленням, усвідомити ставлення до своєї професійної діяльності. На важливості гуманістичної підготовки майбутнього вчителя наголошує низка державних документів (Закон України «Про вищу освіту», про підготовку науково-педагогічних і наукових кадрів та ін.), в яких зазначається, що підготовка молоді до свідомого життя повинна проходити в атмосфері взаєморозуміння та злагоди, з повагою до державного та соціального устрою; визначаються вимоги до рівня сформованості в особистості соціальних і громадських якостей з урахуванням особливостей майбутньої професійної діяльності; наголошується на гнучкій й адекватній запитам практики підготовці фахівця.

Учитель фізико-математичних дисциплін повинен мати високий рівень знань та вмінь, володіти методикою викладання свого матеріалу, психології та педагогіки, необхідний для реалізації навчально-виховної діяльності.

Зміст поняття «підготовка» в педагогічній енциклопедії розглядається як сукупність спеціальних знань, умінь й навичок, якостей, трудового досвіду й норм поведінки, які забезпечують можливість успішної роботи з визначеної професії; як процес повідомлення відповідних знань й умінь [8]. За педагогічним словником «підготовка» – це формування та збагачення настанов, знань та вмінь, які необхідні індивіду для адекватного виконання специфічних завдань [6]. Енциклопедія професійної освіти визначає «підготовку» як загальний термін стосовно прикладних завдань освіти, коли передбачається засвоєння певного соціального досвіду з метою його подальшого застосування під час виконання специфічних завдань практичного, пізнавального чи навчального характеру. Причому такі завдання найчастіше пов'язані з певним видом регулярної діяльності. Сенс поняття «підготовка» розкривається у двох його значеннях: як навчання, тобто як деякий спеціально організований процес формування готовності до виконання майбутніх завдань, та як готовність, під якою розуміють наявність компетенції, знань, умінь та навичок, необхідних для успішного виконання певної сукупності завдань [10]. Згідно з Українським енциклопедичним словником, «підготовка» визначається як «запас знань, отриманий будь-ким». Також зазначається, що цей термін походить від слова «підготувати», сутнісними значеннями якого є «результат навчання – як процесу надання необхідних знань для чогось» та «сукупність попередніх дій, які полегшують реалізацію якихось подальших дій чи процесів». У великій радянській енциклопедії поняття «підготовка» визначається як сукупність спеціальних знань, умінь та навичок, що дозволяють виконувати роботу в певній галузі діяльності [8].

Проведений нами аналіз психолого-педагогічної літератури дозволяє стверджувати, що сьогодні не існує

єдиного погляду на трактування поняття «підготовка». Так, М. Васильєва вважає, що під терміном «підготовка» слід розуміти процес формування, удосконалення знань, умінь, навичок, якостей особистості, необхідних для виконання діяльності, здійснюваної в ході навчання, самоосвіти або професійної освіти [3]. У свою чергу, С. Головін зазначав, що це підготовка людини до оволодіння певною професією та виконання відповідної професійної діяльності на достатньо високому рівні [9].

На нашу думку, «підготовка» – це процес, в якому формуються та вдосконалюються професійні знання, уміння, навички та особистісні якості, що необхідні в майбутній педагогічній діяльності.

Професійна підготовка в науково-практичній літературі також має різні тлумачення. За педагогічним словником професійна підготовка є системою професійного навчання, метою якої є прискорене набуття тими, хто навчається, навичок, необхідних для виконання певної роботи або ж групи робіт [2]. Досить часто розглядають професійну підготовку як сукупність уже отриманих людиною спеціальних знань, умінь та навичок, особистісних якостей, власного досвіду роботи та усвідомлених норм поведінки, що забезпечують можливість успішної роботи з певної професії.

У культурологічному просторі професійна підготовка представлена як освітній процес, у якому студент і викладач реалізують себе як суб'єкти культури, а зміст освіти будується відповідно до змісту педагогічної культури із застосуванням особистісно орієнтованих технологій, культурних критеріїв і оцінок рівня готовності вчителя до професійної педагогічної діяльності [4].

Деякі з науковців (О. Абдуліна, Н. Кузьміна, Н. Талізїна та ін.) зазначають, що професійна підготовка майбутнього вчителя – це процес формування й набуття настанов, знань та вмінь, необхідних спеціалісту для належного виконання спеціальних завдань навчально-виховного процесу. Інші (Л. Ахмедзянова, І. Богданова, Е. Карпова, Н. Кічук та ін.) наголошують на тому, що професійна підготовка майбутнього вчителя – це цілісний процес засвоєння й закріплення загально-педагогічних та соціальних знань, умінь і навичок [1].

О. Абдуліна вважає, що загально-педагогічна підготовка вчителя фізико-математичних дисциплін – це процес учіння студентів у системі навчальних занять з педагогічних дисциплін і педагогічної практики й результат,

що характеризується певним рівнем розвитку особистості вчителя, сформованості педагогічних знань, умінь і навичок [1].

Підготовка майбутніх педагогів до майбутньої професії здійснюється як під час вивчення загально-технічних та фахових дисциплін, так і в ході вивчення психолого-педагогічних дисциплін. Відтак, саме у студентські роки необхідно формувати в майбутніх педагогів психолого-педагогічну готовність до професійної діяльності кваліфікованих робітників та постійного самовдосконалення.

У зв'язку з цим, С. Батишев висловлює свою думку так: "потрібна щоденна і наполеглива праця над розвитком здібностей до педагогічної діяльності, формування комунікативних умінь, власної професійної підготовки, педагогічної культури і фахової майстерності. Необхідно створити всі умови для формування та розвитку якостей особистості педагога до професійного навчання, які будуть сприяти високоефективній майбутній професійній діяльності" [10].

З огляду на те, що педагогічна діяльність за своєю природою має творчий характер, ми вважаємо, що з метою формування та розвитку психолого-педагогічної готовності майбутнього педагога професійного навчання до формування професійної мобільності, необхідно у процесі підготовки у вищому навчальному закладі формувати такі професійні значущі якості педагога: креативність, творчі вміння, вміння розв'язувати математичні та фізичні задачі, застосовувати активні методи навчання, уміння аналізувати результати власної діяльності. Водночас, слід зазначити, що педагог фізико-математичних дисциплін повинен виявляти інтерес до викладання матеріалу і сам займати активну позицію щодо пошуку нових ресурсів свого власного розвитку та мислення.

Висновки. Отже, доходимо висновку, що підготовка майбутніх учителів фізико-математичних дисциплін у вищому навчальному закладі повинна передбачати залучення майбутніх педагогів до різноманітних форм організації навчання із використанням нових інформаційних технологій. Особлива увага викладачів вищого навчального закладу повинна бути зосереджена на розвиток потенціалу, формування стійкої мотивації і готовності кожного студента до саморозвитку, самоактуалізації і самоуправління.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абдуліна О. Личность студента в процессе профессиональной подготовки / О. Абдуліна // Высшее образование в России. – 1993. – № 3. – С. 165-171.
2. Большая советская энциклопедия: В 30т. – М.: Сов. энцикл., 1975. – Т. 21. – 640 с.
3. Васильєва М. Теоретичні основи деонтологічної підготовки педагога: дис. д-ра пед. наук: 13.00.04 / Марина Петрівна Васильєва. – Х.: ХДПУ імені Г. С. Сковороди, 2003. – 432 с.
4. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
5. Державна національна програма «Освіта. Україна XXI століття». Затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 3 грудня 1993. – № 896 // Освіта. – 1993. – № 44-46.
6. Педагогічний словник / За ред. М. Д. Ярмаченка. – К. : Пед. Думка, 2001. – 514 с.
7. Педагогический энциклопедический словарь / гл. ред. Б. М. Бим – Бад; редкол.: М. М. Безруких, В. А. Болотов, Л. С. Глебов [и др.] – М.: Большая Рос. энцикл., 2008. – 528 с.

8. Российская педагогическая энциклопедия / Под ред. А. М. Прохорова – М. : Науч. изд-во «Большая Российская энциклопедия», 1999. – Т. 2. М 423 с.

9. Украинский Советский энциклопедический словарь / [ответ. ред. А. В. Кудрицкий и др.]. – К.: Глав. ред. УСЭ, 1989. – Т. 3. – 772 с.

REFERENCES

1. Abdulina A. Personality of a student in the process of professional training / A. Abdulina // Higher Education in Russia. - 1993. - № 3. - P. 165-171.

2. Great Soviet Encyclopedia: in 30t. - Moscow: Sov. entsikl., 1975. - Т. 21. - 640.

3. Vasilieva M. Theoretical foundations of deontological training of teachers: Dissertation. Dr. ped. Sciences: 13.00.04. / M. Vasilieva. - H.: HDPU G. S. Scovoroda, 2003. - 432 p.

4. Goncharenko U. S. Ukrainian Pedagogical Dictionary / U. S Goncharenko. - K.: Lybed, 1997. - 376 p.

5. State National Program "Education of Ukraine of the XXI century". Approved. Resolution of the Cabinet of Ministry of Ukraine on December 3, 1993, № 896 // Education. - 1993. - № 44-46.

10. Энциклопедия профессионального образования в 3 – х т. / Под ред. С. Я. Батьшева. – М.: АПО, 1999. – Т. 2. – 440 с.

6. Pedagogical Dictionary / Ed. M. D. Yarmachenka. - K.: Ped. Thought, 2001. - 514 p.

7. Pedagogical encyclopedic dictionary / Ch. Ed. BM Bim - Bad; Editorial Board.: M. M. Bezrukih, V. A. Bolotov, L. S. Glebov [etc.] - Moscow: Great Russia. encyc., 2008. - 528 p.

8. Russian Pedagogical Encyclopedia / under. Ed. Prokhorov - M. Sci. publ "Great Russian Encyclopedia", 1999. - Т. 2. М 423.

9. Ukrainian Soviet Encyclopedic Dictionary / [Ed. AV Kudritskii et al.] - K.: Heads. Ed. SSE, 1989. - Т. 3. - 772 p.

10. Encyclopedia of vocational education in the 3 - V / Under. Ed. SY Batysheva. - M.: APO, 1999. - Т. 2. - 440 p.

О. В. Бойченко

СУЩНОСТЬ ПОНЯТИЯ «ПОДГОТОВКА БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ФИЗИКО-МАТЕМАТИЧЕСКИХ ДИСЦИПЛИН» НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ

В статье анализируется сущность процесса подготовки будущих учителей физико-математических дисциплин, обосновывается мысль о том, что процесс совершенствования подготовки будущих учителей может быть эффективным, если в процессе их обучения применять активные методы, способствующие формированию их профессиональных знаний, умений, навыков и будут направлять будущих специалистов на творческую самореализацию в будущей профессиональной деятельности. В своих трудах ученые неоднократно подчеркивали необходимость и важность рассмотрения процесса профессионального становления учителя как педагогической проблемы. Проведенный анализ научной литературы позволил выявить различные подходы к определению понятий «подготовка» и «профессиональная подготовка», выяснить содержание профессионального образования и выделить основные принципы системы профессиональной подготовки будущих учителей физико-математических дисциплин.

Ключевые слова: подготовка, профессиональная подготовка, будущие учителя физико-математических дисциплин.

О. V. Voichenko

ESSENCE OF THE CONCEPT "TRAINING FUTURE TEACHERS OF PHYSICAL AND MATHEMATICAL DISCIPLINES" AT THE PRESENT STAGE

The article deals with the essence of training future mathematics and physics teachers. The idea that the process of improving training of future teachers can be efficient in case of applying active methods that will promote formation of their professional knowledge, abilities and skills and will guide future specialists to creative self-realization in their future vocational activity is confirmed. Some scholars in their writings repeatedly emphasized the necessity and importance of considering the process of teacher's professional becoming as a pedagogical problem. The carried out analysis of scientific literature revealed different approaches to the definition of such concepts as "training" and "professional training", allowed us to clarify the content of vocational education and highlight the basic principles of training future teachers of physics and mathematics.

Keywords: training, professional training, future teachers of physics and mathematics.

Подано до редакції 13.02.2014